

Makedonya'da Bitmeyen Siyasi Kriz

Krizin Başlangıcı

Makedonya'daki siyasi kriz, 2014 yılında yapılan genel seçim sonuçlarını muhalefette kalan Makedonya Sosyal Demokratlar Birliği'nin (SDSM) kabul etmeyip özellikle başkent Üsküp başta olmak üzere tüm ülkede kitlesel protestolar düzenlemesiyle başladı. Protestolar sürerken muhalefet lideri Zoran Zaev, dönemin başbakanı ve Makedon milliyetçi sağ eğilimli İç Makedon Devrimci Örgütü-Makedonya Ulusal Demokratik Birliği (VMRO-DPMNE) lideri Nikola Gruevski ile yaptığı görüşmelerde, hükümetin karıştığı yolsuzluk, rüşvet ve diğer suçlarla ilgili elinde yabancı istihbarat servislerden almış olduğu kayıtlar bulunduğunu söyleyip hükümetin istifa etmesini istedi. 2015 yılında Başbakan Gruevski bu tehditler üzerine yapmış olduğu suç duyurusunda, Zaev'in meşru olmayan yollarla hükümeti ele geçirmek istediğini ve bunun da bir darbe teşebbüsü olduğunu belirtti. Gruevski'nin başvurusu akabinde mahkeme davayı onaylayıp sorgulama sürecini başlattı.

Bundan sonra muhalefet lideri Zoran Zaev, elindeki ses kayıtlarını düzenli aralıklarla parti merkezinde yaptığı basın toplantıları ile "Makedonya Hakkında Gerçekler" ismi altında yayınlamaya başladı; eş zamanlı olarak protestolar da düzenlendi. Ancak bu protestolara karşılık olarak hükümet yandaşları da karşı protestolar düzenlemeye başladılar. Hükümeti destekleyen protestoculardan çoğunun aslında neden orada olduklarını bile bilmeden protestolara katıldıkları görülmektedir.

Sahiplenilmeyen Çatışma

Bu olaylar yaşanırken Mayıs 2015'te Kumanova şehrinde polisle Arnavut asıllıların oluşturduğu silahlı bir örgüt arasında, 8 polisin öldüğü, 30 polisin de yaralandığı bir silahlı çatışma gerçekleşti. Yaşanan bu olayın arkasında ise Arnavutlar ve Makedonlar arasında yeni bir çatışma çıkmasını isteyen çevreler vardı. Ancak Arnavutlar söz konusu örgütün faaliyetlerini onaylamadıklarını açıkladılar. Her iki etnisite temsilcilerinin birlik ve beraberlik mesajları yayınlamasıyla bölgede hedeflenen çatışma ortamı gerçekleşmedi. Bu olay sonucunda dönemin İçişleri Bakanı Gordana Yankulovska, Ulaştırma ve Haberleşme Bakanı Mile Yanakievski ve Makedonya'daki en güçlü isimlerden birisi olarak bilinen dönemin İstihbarat Şefi Sašo Miyalkov istifa etti. Çatışmanın hükümet tarafından körüklendiği ve amacının da insanların dikkatini muhalefetin yayımlamakta olduğu ve "Bombalar" diye isimlendirilen ses kayıtlarından başka bir noktaya çekmek olduğu iddia edildi.

Batı'nın Müdahalesi

Ülkede hem hükümetin kilit isimlerinin istifası hem de siyasi partiler arasındaki ilişkilerin çıkmaza girmesi üzerine uluslararası aktörler devreye girdi. Avrupa Birliği Temsilcisi Johannes Hahn arabuluculuğunda yapılan "Przino Anlaşması" ile uzun süren politik krizin aşılabacağına inanıldı. Bu anlaşmaya göre Makedonya'da erken seçimler 24 Nisan 2016 tarihinde düzenlenecekti. Seçimlerin demokratik ve adil olması için muhalefetin meclis çalışmalarına geri dönmesi, seçim öncesinde seçmen listelerinin gözden geçirilip temizlenmesi, mevcut hükümetin istifa edip geçici hükümetin kurulması, medya reformları yapılması gibi ön koşulların yerine getirilmesi konularında anlaşıldı. Bunun yanı sıra anlaşma neticesinde, sözde "Puç" yani darbe girişimini ve yasal olmayan dinlemeler gibi özel olayları incelemesi için de "Özel Yetkili Savcılık" kuruldu.

Przino'da yapılan anlaşmanın şartlarının yerine getirilmediğine dair ABD ve AB tarafından yayımlanan raporlar sonucunda, meclisin feshedilmesi gereken tarih olan 24 Şubat 2016'da seçimlerin 5 Haziran 2016'ya ertelenmesi kararı alındı. Ancak 5 Haziran'daki seçimler de özellikle medya reformlarının yerine getirilmemiş olmasından dolayı süresiz bir şekilde ertelendi. Sonrasında taraflar arasında yapılan çekişmeli toplantılar neticesinde, seçimlerin 11 Aralık 2016 tarihinde yapılması kararı alındı. Alınan bu karar üzerine 11 Aralık 2016 tarihinde seçimler düzenlendi.

Ertelenmeyen Seçim

Seçim sonuçlarına göre 120 sandalyeli Makedonya meclisinde, Gruevski'nin lideri olduğu VMRO-DPMNE

51 sandalye, Zoran Zaev'in lideri olduğu sosyal demokratların SDSM'si 49 sandalye kazandı. Geriye kalan 20 sandalyenin 10'u Arnavutlar arasında en güçlü parti olan Demokratik Bütünleşme Birliği'nin (BDİ), 5'i yeni kurulmasına rağmen Arnavutların en fazla ümit besledikleri ve muhafazakâr bir yönetime sahip BESA Hareketi'nin, 3'ü Arnavutlar için İttifak'ın, 2'si de Arnavut Demokratik Partisi'nin oldu.

Bu sonuçlara göre hiçbir parti tek başına iktidara gelemediği gibi, koalisyon yapılması da imkânsız gibi görünüyor. Şu anki tabloda diğer seçimlere kıyasla çok daha az sandalyeye sahip olmasına rağmen BDİ, hükümet kurma noktasında kilit konuma sahip. Çünkü 2001 yılında yapılan Ohri Çerçeve Anlaşması'na göre, hükümetin Makedon ve Arnavut partilerinin koalisyonu olarak kurulması gerekiyor. Aslında Makedon partilerinden VMRO-DPMNE sadece BDİ ile koalisyon yapıp hükümet kurabilirdi. Ancak seçim öncesinde VMRO-DPMNE'nin sürekli Arnavutları hedef alan söylemleri, kadim koalisyon ortağı olan Arnavut BDİ ile koalisyon kurmasını imkânsızlaştırdı. Öte yandan BESA Hareketi'nin yolsuzluklara karışan hiçbir parti ile koalisyon yapmayacağını açıklaması, VMRO-DPMNE'nin BDİ'den başka bir şansının olmadığını ortaya koydu.

Buna karşın yolsuzluklara karışmış hiçbir partiyle koalisyona girmeyeceklerini söyleyerek seçim öncesinde SDSM-BDİ koalisyonunun önünü tıkayan sosyal demokratların lideri Zoran Zaev, seçim sonuçları açıklandıktan sonra SDSM olarak tüm seçenekleri değerlendirileceklerini belirtip BDİ ile koalisyona hazır olabileceklerinin sinyalini verdi.

Bu krizin tek olumlu tarafı Makedonya'da Arnavut siyasi partilerini ilk defa ortak bir platformda bir araya gelmesi oldu. Arnavut partilerinden BESA Hareketi yolsuzluklara karışmış olan BDİ ile işbirliği yapmayacağını belirtmesine rağmen, BDİ'nin de içinde bulunduğu tüm Arnavut partileri ile ortak bir platformda buluştu. Platforma göre mecliste yer alan herhangi bir Arnavut partisi, yeni kurulacak hükümette koalisyon ortağı olmak için Anayasa'nın değişmesini ve hem Makedon hem de Arnavut dili ve alfabesinin resmi olmasını talep ediyor. Ayrıca, Arnavut dilinin sadece Arnavutların yaşadıkları bölgelerde değil, Makedonya'nın genelinde ikinci resmi dil olması ve Makedonya milli marşı, bayrağı ve arması hakkında kapsamlı tartışmaların açılmasını koşul olarak öne sürüyor. BESA Hareketi platformda yer almasına rağmen bu durumun BDİ ile koalisyona gireceği anlamına gelmediğini de ayrıca açıkladı.

Kurulamayan Hükümet

Seçim sonuçlarının açıklanmasından sonra, yapılan itirazların değerlendirilmesi ve seçim sonuçlarına etki etmeyen mükerrer oyların tespiti çalışmalarının ardından, Makedonya Cumhurbaşkanı Gyorge İvanov 9 Ocak tarihinde hükümeti kurma görevini mecliste en çok sandalyeye sahip olan VMRO-DPMNE lideri Nikola Gruevski'ye verdi. Gruevski hükümeti kurmak için kendisine tanınan 20 günlük süre zarfında BDİ ile koalisyon kurmak için uğraş gösterdi. Ancak BDİ, seçim öncesi mitinglerinde Arnavutları hedef almış olan bir parti ile koalisyona girmeyi kendi seçmenlerini kaybedeceği ve önümüzdeki aylarda yapılacak yerel seçimlerde oy kaybının daha yüksek olacağı kaygısıyla kabul etmedi. Gruevski bu görüşmelerden sonuç alamayınca hükümet kurma görevini geri teslim etmek zorunda kaldı. Gruevski, diğer partilerin de hükümet kuramayacaklarını söyleyerek erken seçim yapılmasını istedi. Erken seçim yapılması durumunda VMRO-DPMNE, Arnavutlarla koalisyona girmeyip seçim öncesi vaatlerini yerine getirdiğini söyleyerek oylarını arttırma ihtimaline sahip.

Herkesin kararını merakla beklediği Cumhurbaşkanı İvanov'un önünde ise farklı seçenekler var. Hükümet kurma görevini en geç 10 Şubat'a kadar vermesi gereken İvanov, etik olmasa da yine Nikola Gruevski'ye yahut Gruevski'nin lideri olduğu VMRO-DPMNE'den başka bir milletvekiline veya herhangi bir başka partiye bu görevi verebilir. Ancak burada cevabı merak edilen asıl soru, hükümet kurma görevi kimin elinde olacaktan ziyade BDİ'nin hangi parti ile hükümet kuracağı. Kaldı ki koalisyon kurulabildiği takdirde bile, kurulacak olan hükümetin güçlü bir hükümet olmayıp Makedonya'yı kısa zamanda yeniden seçimlere götüreceğini tahmin etmek de güç değil.